

Лук'яненко О.В. Боротьба з «ворогами Компартії» на рівні Полтавського Педінституту (початок 1957 року) / Олександр Вікторович Лук'яненко // Матеріали за 5-а міжнародна научна практична конференція «Настоящи изследвания-2009». Том 10. История. Философия. Политика. – София «БЯЛ ГРАД-БГ» ОДД. – С.3-5.

Лук'яненко Олександр Вікторович,

Боротьба з «ворогами Компартії» на рівні Полтавського педінституту (початок 1957 р.)

Коливання партійного курсу від шельмування Сталіна до прихильності перед його мудрістю, від звинувачення його в усіх смертних гріхах до пошуку інших винуватців поневірянь Країни Рад, знайшли своє відображення на рівні діяльності первинної парторганізації Полтавського педінституту. Серед виступів учасників партзборів січня 1957 року важливими було питання боротьби з активізацією «ворожих елементів» у суспільстві (10 виступів з 16).

Над державою, як Домоклів меч, зависла небезпека втручання ззовні у злагоджене комуністичне будівництво. Вищі партійні діячі, такі як М.А. Суслов, постійно пильнували, щоб серед мас не зникала впевненість, що «імперіалістична реакція... застосовує все підступніші прийоми і методи боротьби і провокації, розгнuzдану брехню і клепа», аби внести розкол у струнку ряди соціалістичних країн [1]. Захист країни від подібних «втручань» - справа кожного, тому вирішення проблеми культу особи директора інституту перетекло у пошуки «правих і винуватих» у державних проблемах.

Вчасно зорієнтувавшись, директор ПДП М.В.Семиволос підтримав розмову про активізацію ворожих елементів, не оминувши особистих образ. До розхитувачів партійного корабля він прирахував своїх колишніх опозиційних колег, Лозовського та Мандича, звинувативши у клепах на викладачів, працівників обкому, у розповсюдженні серед студентів «неправильних чуток про події в Угорщині» [2]. Таке пояснення причини «зникнення» опозиційних викладачів було доволі логічним, особливо в світлі виступів І секретаря міськкому КПУ О.Селіщева, який нагадав однопартійцям: «хто хоробрився, ми їх вчасно поставили на місце, а з деякими, які йшли невірним шляхом у зв'язку

з Угорськими подіями прийшлося інші міри прийняти...» [3]. Звичайно, пошук антирадянських елементів з-поміж викладацького чи студентського колективів не міг привнести сенсаційних результатів. Передбачаючи це, декан природничого факультету А.П. Каришин констатував: «у нас немає прямих виступів проти лінії партії, але є багато недопрацювань» [4]. Тому боротьбу з антипартійними силами колектив ВНЗ вирішив вести на знайомому йому полі: у сфері виховання підростаючого покоління. Тим паче, що це ішло в ногу з загальнодержавними інтересами, бо, як влучно зазначив свого часу О.М. Булганін, «Соціалізм треба не лише будувати, його треба вміти захищати і уберегти від ударів ворогів, звідки б удари не завдавалися» [5].

Констатація формальності політгодин, слабкої роботи агітаторів, низької обізнаності студентів з політикою партії тісно переплелися з вирішенням суто виробничих питань. Реальна відсутність загрози державній безпеці, однак, не означала відсутності нагляду за її можливістю. Постійно контролюючи наявні, за словами секретаря парторганізації М.І. Різуна, «окремі нездорові настрої», відповідні державні структури та керівництво вузу не сприяло лібералізації життя [6]. Реакція певних кіл іноді змушувала проводити паралелі із сталінською добою, але аж ніяк не з часом інновацій. Міський відділ народної освіти не зморувався нагадувати педагогічним працівникам, що «ворожі елементи діють через молодь» [7]. А це лише зводило вищу стіну між вихователями та вихованцями. Так, за свідченням студента С.Висоцького, «деякі студенти ... вважають, що не можна нічого говорити, тому що їх будуть вважати за контрреволюціонерів» [4]. Можливо, саме тому з вуст І. Чирка прозвучали слова про занадто низький рівень довіри студентам з боку викладачів як основну причину негараздів? Пошуки ж витоків відірваності молоді від активного політичного життя заводили членів партзборів у кардинально різні сторони. Ситуація нагадувала байку «Про лебедя, рака та щуку». Одні шукали першопричину у п'янстві мешканців гуртожитку (І.Чирко), інші заради широкого охоплення студентів виховною роботою пропонували навпаки поселити їх якомога більше у новому гуртожитку

(В.Костенко). Одні обмеженість молоді вбачали у їхньому зацікавленні лише навчанням (М.Малич), інші ж – радили «розвінчувати ворогів і захоплювати студентів наукою» (Д.Степанов) [4; 8].

Однак, попри намагання віднайти найпереконливіші аргументи на користь низької політичної свідомості молоді, ситуація не могла бути вирішеною силами лише педагогічного колективу ВНЗ. Осторонь залишалися батьки: з 2000 абонементів, придбаних для батьківських лекторіїв, організованих товариством поширення політичних і правових знань, 200 (10%) проігнорували збори [9]. Помітного позитиву не вносила і робота пропагандистів: хоча на початку року у Полтавському педагогічному інституті було проведено ряд лекцій з питань ідеологічної роботи, жодного посібника чи приблизної програми до дій з молодим поколінням Полтавський міськком не отримав [10;11]. Не очікували й допомоги інституту з боку міськкому комсомолу, який нібито мав «самовіддано боротись за перемогу комунізму» [8;12].

Напевне, саме тому відповідальність у боротьбі за чистоту та моральність підростаючого покоління переклали на плечі виховного відділу інституту. У прийнятті цього рішення значну роль відіграли результати тогочасних вимушених з'їздів працівників літератури і мистецтва. Під проводом Хрущовського бачення політики і мистецтва, митці почали наступ на «вульгаризацію соцреалізму» та «схематизацію життя», з високої трибуни на всю радянську Україну письменником Л.Д. Дмитренком було оголошено війну «лакуванню дійсності та безконфліктності» [13]. Не відставав від центру і Педагогічний інститут. Чергове звернення до інтелігенції УРСР ввіряло їм в обов'язок «яскраво показати ... великий вклад українського народу в будівництво комунізму», пропагувати через творчість «виразні національні характери, показувати нове життя і побут українського народу» [14]. Тому з цією метою парторганізація ПДПІ зобов'язала деканів і парторгів факультетів «ретельно перевіряти ідейний зміст програм вечорів художньої самодіяльності» [15]. Подібні перестороги були необхідні, аби уникнути більших негараздів: бюро міськкому зобов'язало райкоми КПУ «розібратись в роботі кожного

гуртка художньої самодіяльності», аби виключити можливість провокацій під час виступів [16]. Так поступово боротьба з проявами «національних варіантів» соціалізму, що з новою силою була пробуджена Хрущовською політикою, впритул підійшла і до аматорського мистецтва.

Список посилань на джерела та літературу:

1. Промова тов. М.А. Сулова (вручення ордена Леніна Саратовській області) // Зоря Полтавщини. – 18 січня 1957. – №12. – С.3.
2. Державний архів Полтавської області (далі – ДАПО). – Ф. 251. – Опис 1. – Спр. 4830. – арк.1.
3. ДАПО. – Ф. 19. – Опис 1. – Спр. 242. – арк. 31.
4. ДАПО. – Ф. 251. – Опис 1. – Спр. 4830. – арк.3.
5. Промова тов. О.М. Булганіна. Мітинг дружби між народами Радянського Союзу і КНР // Зоря Полтавщини. – 18 січня 1957. – №12. – С.3-4.
6. ДАПО. – Ф. 251. – Опис 1. – Спр. 4830. – арк.6.
7. ДАПО. – Ф. 251. – Опис 1. – Спр. 5231. – арк. 9.
8. ДАПО. – Ф. 251. – Опис 1. – Спр. 4830. – арк.2.
9. Терещенко І. Пожвавити педагогічну пропаганду серед населення // Зоря Полтавщини. – 3 січня 1957. – №2. – С.3.
10. Семінар пропагандистських кадрів // Зоря Полтавщини. – 8 січня 1957. – №5. – С.2.
11. Хуторян Є. Внести ясність в організацію занять (лист пропагандиста) // Зоря Полтавщини. – 3 січня 1957. – №2. – С.2.
12. Коблик М. КПРС – організатор і керівник ленінського комсомолу // Зоря Полтавщини. – 3 січня 1957. – №2. – С.2.
13. За високу ідейність і майстерність творів українського радянського мистецтва. Республіканська нарада творчих працівників Української РСР // Зоря Полтавщини. – 9 січня 1957. – №6. – С.2.
14. Усі таланти, енергію – на здійснення історичних накреслень партії. Звернення до всіх працівників літератури і мистецтва радянської України // Зоря Полтавщини. – 8 січня 1957. – №5. – С.2.

15. ДАПО. – Ф. 251. – Опис 1. – Спр. 4830. – арк.6.
16. ДАПО. – Ф. 12. – Опис 1. – Спр. 749. – арк. 12.